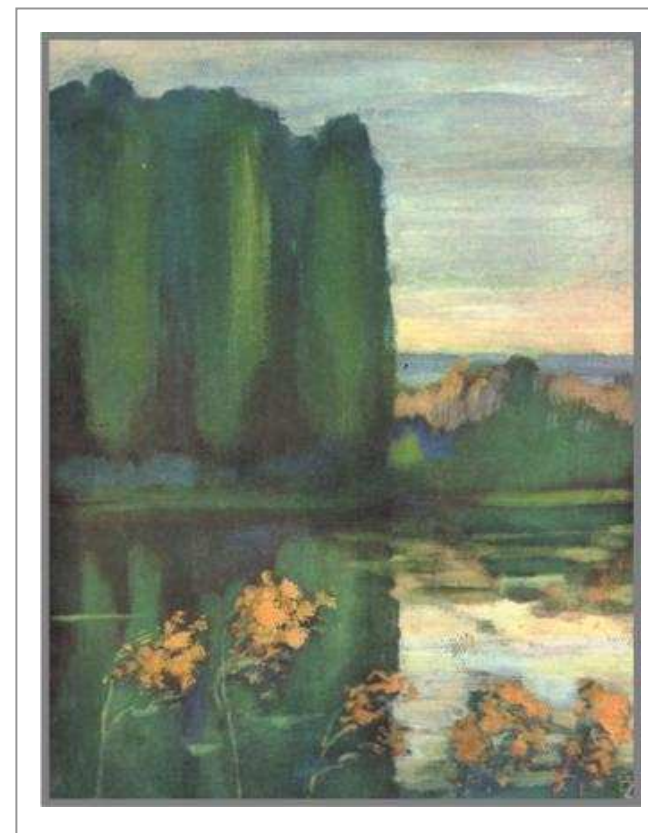




*Dailininkas
Edmundas Žiauberis*



KELMĖS ŽEMAITĖS VIEŠOJI BIBLIOTEKA 2002

Jautriai mylėjęs Kražius ir Kelmę ...

(Apie grafiką ir knygų iliustratorių Edmundą Žiauberį)



Jautriai mylėjęs Kražius ir Kelmė ...

(Apie grafiką ir knygų iliustratorių Edmundą Žiauberį)

Vizitinė kortelė

*Edmundas Žiauberis – 1932 03 02 Kražiuose (Kelmės raj.)
1985 12 26 Vilniuje. Grafikas. Nusipelnęs meno veikėjas (1982) 1957 m.
baigė Dailės institutą. 1956 – 1960 m.: Lietuvos pionieriaus laikraščio,
1969 –1985 m. “Genio” žurnalo meninis redaktorius. Nuo 1957 m.
dalyvavo respublikinėse ,tarptautinėse parodose. 1967, 1981, 1985 (dvi).
Kelmėje, 1969, 1978, 1980, 1981, 1983, 1985 Vilniuje. 1981 m.
Kražiuose surengė individualias parodas. Iliustravo ir apipavidalino 80
knygų, iš jų nemaža leidinių vaikams ir jaunimui. Sukūrė estampų –
kompozicijų (“Žemaitijos kaimo kapela”, “Pirčiupių tragedija”) ,portretų
(Levo Vladimirovo ,I.Simonaitytės), peizažų (“Palangos žiemos ciklas”),
nupiešė portretinių šaržų ,aktualios tematikos piešinių periodinei
spaudai. Kūrybai būdinga racionali kompozicija ,realios detalės,
apibendrintos, ritmiškos formos, kai kada lyriškas tikrovės traktavimas.*

GYVENIMO IR KŪRYBOS APŽVALGA

E. Žiauberio gimtinė – Žemaitijos kultūros lopšys – Kražiai, kur gimė jis vieną ankstyvų pavasari. Mokėsi Kražių vidurinėje mokykloje. Nei tėvukas, nei motina nepiešė, ir ,kad sūnus taptų dailininkas jokių pastangų nedarė. Tai dar ir nebuvo madinga. Buvo Kražiuose toks senas vaistininkas Sokolovskis, kuris vaikams už išradingumą, darbštumą mažas dovanėles skirdavo. Krito į akis jam ir Žiauberiukas. 1939 metais už piešinį su lėktuvu ir besileidžiančiais parašiutais Sokolovskis Edmundėliui davė 10 centų. Šis honoraras buvo daugiau nei kuklus, ir ne jis nulėmė vaikinuko pasirinkimą. “Kaltinti “ reikėtų mokytojus, kurie ne tik mokė, bet ir savo pavyzdžiu traukė. Vienas jų – mokytojas ir rašytojas J. Petrulis. Jis parašė pjesę “Prieš srovę” apie poetą Strazdelį, buvo kupinas kūrybinių sumanymų, o svarbiausia, domėjosi skulptūra, nes kadaise lipdė su pačiu Zikaru.

Pokario metai jaunimo nelepino. E.Žiauberis ne tik mokėsi, bet ir dirbo Kražių bibliotekoje. Čia sutiktos asmenybės, žmonių nuoširdumas įsirėžė atmintin visą gyvenimą.

1951 metais E.Žiauberis atsisveikino su Kražiais ir nusprendė, kaip ir visi žemaičiai, paieškoti kelių į mokslą Vilniuje. Nors į sostinę nebereikėjo pėsčiomis traukti kaip senovėje jo iškiliems pirmtakams, bet kelionė geležinkeliu buvo ilga. Kažkurioje stotyje teko ilgai laukti traukinio ir žingeidais jaunuolio dėmesį patraukė kažkoks vyras, piešiantis snaudžiančius keleivius. Susipažino. Būta tai dailininko Antano Kučo.

Edmundas prisipažino, kad ir jis į Vilnių traukias šio „amato“ pramokti. A.Kučas ir patarė tada stoti į grafikos specialybę. O kodėl vaikinui su žemaitišku atkaklumu nepabandžius? Stoją ir įstoją į dailės kalvę, nors nelengva buvo galynėtis su „asais“ baigusiais vidurines dailės mokyklas.

1952 metais E.Žiauberis, kaip dailės instituto studentas praktikos darbams atvažiavo į Anykščius. Čia jis užmezgė nuoširdžią draugystę ir bendradarbiavimą su rašytoju A.Vienuoliu – Žukausku. Rašytojas jam aprodė gražias Šventosios upės pakrantes, nepagailėjo nei laiko, nei noro įžiebtį jaunajam kūrėjui stebuklingą meninio degimo ir ieškojimų ugnį. Edmundas rūpestingai išsaugojo susitikimų su A.Vienuoliu prisiminimus, įamžinant juos grafikos lakštuose. Nors E.Žiauberis buvo dar tik studentėmis, o Vienuolis – literatūros ažuolas, bet jis labai pamėgo šį naivoką užsispyrusį, kupiną entuziazmo vaikiną.

„Kartą instituto raštinės vedėjas pakvietė mane atsiimti siuntinėlių. Žiūriu, storoku žaliu vilnoniu siūlu surištas nedidelis paketėlis. Tai buvo jo raštų pirmas tomas, kuriame įrašyta: „Draugui dailėje Gerbiamam E.Žiauberiui. Autorius A.Vienuolis. Anykščiai. 1954. 1.20“. – prisimena E.Žiauberis knygoje „Antanas Vienuolis šiandien“ (p.196). Netrukus institute pradėjo veikti studentų vasaros darbų parodėlė, eksponuota keliose auditorijose. Dailės instituto visuomeninės organizacijos suruošė literatūrinį susitikimą su rašytoju A.Vienuoliu ir tiesa, dar jaunaisiais universiteto poetais Justinu Marcinkevičiumi ir Algimantu Baltakiu. A.Vienuolį

atsivesti iš buto Universiteto gatvėje, kur jis apsistodavo, buvo įpareigota E. Žiauberiui. Po renginio instituto vadovybė svečiui išsirinkti iš studentų darbų parodos vieną darbelį atminimui. Rašytojas perėjo auditorijas, atidžiai apžiūrėjo tuos studentiškus kūrinėlius, stabtelėjo ties nedideliu piešiniu, kuriame buvo A.Baranausko klėtelė, pasakė išsirenkęs jį. Kaip jis nudžiugo, kai vėliau sužinojo, kad autorius to piešinio jam pažįstamas. Tada profesorius P.Aleksandravičius skubiai liepė nubėgti į jo dirbtuvę, išimti iš rėmų reprodukciją ir mikliai įrėminti klėtelę ... (parodoje paveikslai kaboją be rėmų, buvo tiesiog prisegti prie sienos smeigtukais). Taip ir dabar A.Vienuolio name – muziejuje antrame aukšte, jo darbo kabinete, ant sienos tebekabo šis nedidelis E. Žiauberio piešinys, atliktas neskiestu tušu.

Rašytojo gerumą ir dėmesį paprastam studentui liudija ir toks faktas. „Vieną rudens dieną skubėjau į institutą. Gedimino aikštėje sutikau bevaikštinėjantį A.Vienuolį. Mat, atvykęs iš Anykščių jis apsistodavo bute Universiteto gatvėje ir išeidavo pasivaikščioti. Pamenu, buvo geros nuotaikos, maloniu šypsniu pasisveikino ir paklausė, kaip sekasi studijos. Išsitraukęs iš kišenės piniginę išima ir duoda man 250 rublių (senais pinigais). „Čia, - sako jis, - pačiam smulkmenoms, o kai gausiu premiją, duosiu daugiau“. Nuoširdžiai padėkojęs, nenorėjau imti, aiškinau, kad bendradarbiauju leidyklose ir man pinigų pakanka. Nesileisdamas į kalbas, jis vos ne prievarta juos man įbruko, - „rašo E. Žiauberis atsiminimuose apie A. Vienuolį. (Antanas Vienuolis šiandien.- V., 1984.- p.196).

Metai iš metų plėtėsi kūrybinių pažinčių ratas. Iliustruota daugiau kaip 80 knygų, laikraščiuose ir žurnaluose atspausdinta šimtai piešinių, iliustracijų. Imdamas rankraštį, kurį reikės papuošti piešiniais, kaipgi nesusipažinsi, nepaklausi autoriaus nuomonės. Taip gimė nuoširdi draugystė su poetu Paulium Širviu. Nedaug dailininkų gali pasigirti iš natūros piešę jo portretą, o E. Žiauberis kaip didelę relikviją saugojo P. Širvio portretą su paties poeto parašu.

Ilgametė draugystė siejo Edmundą Žiauberį su mūsų literatūros klasike Ieva Simonaityte. Kelis kartus jis piešė portretą, kol pagaliau, ir jis, ir pati rašytoja liko patenkinti. Jos paragintas Edmundas detalai domėjosi Mažosios Lietuvos praeitimi, Pamario kraštu ir ilgus metus dirbo prie tikrai didžiulio ir kapitalinio darbo – Ievos Simonaitytės „Aukštųjų Šimonių likimo“ reprezentacinio leidinio iliustracijų. Taip gimė 37 grafikos darbai, kurie papuošė šią nepamirštamą Klaipėdos krašto rašytojos epopėją.

Kūrybinis bendradarbiavimas artimai siejo E.Žiauberį su V.Petkevičiumi bei V. Misevičiumi. Kartu su jais dailininkas apkeliavo daugelio literatūros klasikų gimtinių, sukurdamas visą raižinių ciklą apie vietas, susijusias su S.Neries, J.Biliūno V.Mykoliaičio – Putino, A.Baranausko ir kitų gyvenimu.

Dailininkas E. Žiauberis visą savo kūrybinio gyvenimo kelią tarsi padalijo į dvi dalis – po tiek pat metų atidavė laikraščiu „Lietuvos pionierius“ ir žurnalui „Genys“, kurio meniniu redaktoriumi buvo ligi pat mirties. Todėl daugelis E.Žiauberį vadina „vaikystės

dailininku“. Jis, kaip retas kitas, daug metų (galima sakyti visą savo gyvenimą, atidavė vaikų spaudos ir knygų vaikams meniniam augimui. Dailininko paveikslai, iliustracijos patraukia daug kuo. Gal pirmiausia – skvarbiu žvilgsniu į pasaulį, optimizmu, nuoširdumu, kurį regime tėviškės gamtą, vaikų gyvenimą ir pasakų fantastika atspindinčiuose piešiniuose. Jis ypač mėgo iliustruoti kūrinius, susijusius su gražia aplinka, plačia erdve, kur galima sutikti vaikų mėgtus paukščius, žvėrelius ir juos pačius – darbštuolius, nenuoramas keliauninkus. E.Žiauberis mokėjo sugyventi medžius, gėles, net nejudančius daiktus – žaislus, varnėnų namelį, lesyklėlę. Išryškindamas svarbiausius kūrinio momentus ar pagrindinę mintį dailininkas vengė nebūtų pagražinimų, stengėsi išlikti paprastas, o kartu ir paslaptingas, dar neregėtas. Jo piešinių spalvos dažniausiai švelnios, ramios. Sekėsi dailininkui iliustruoti ir linksmus, kandžius negeroves pašiepiančius kūrinius. Apie tai liudija ne tik „Genys“, bet ir jo iliustracijos liaudies pasakų, rašytojų V.Bubnio, V.Dautarto, A. Markevičiaus, V. Petkevičiaus, M.Valančiaus knygos.

Plataus diapazono dailininko kūryboje svarbiausią vietą užima knyginė grafika. Čia E.Žiauberis darbavosi pastoviai ir produktyviai. Mokėsi grafikos meno pas profesorių A.Kučą, studijų pradžioje jis susidomėjo knygine grafika ir liko jai ištikimas ligi paskutinių dienų. Diplominis darbas – iliustracijos P.Cvirkos romanui „Meisteris ir sūnus“ – akivaizdžiai parodė, kad Lietuvos knygų iliustratorių gretas papildė gabus ir kūrybingas dailininkas. Kiekvienai knygai E.Žiauberis suranda jai

būdingą meninį sprendimą, išraiškos priemones. Ką jis bedarytų – iliustracijas vaikiškai knygutei, klasiko romanui ar fantastiniam romanui – visuose darbuose vyrauja stiprus realistinis pradas, tvirtas piešinys.

“Gyvenime turėjau tris didelius džiaugsmus”, sako E.Žiauberis viename savo interviu penkiasdešimtmečio proga. Tuos džiaugsmus irgi atnešė kūryba. Pirmas – kai į Tretjekovo galeriją pateko jo kartono raižinys “Pirčiupių tragedija”, antras – kai buvo patikėta iliustruoti I. Simonaitytės “Aukštųjų Šimonių likimą” ir trečias – kai ėmėsi kurti iliustracijas B.Sruogos “Dievų miškui”.

Su Edmundu Žiauberiu, kaip su žmogum, buvo lengva bendrauti – jis mokėjo turiningai pasakoti, įdėmiai klausytis. Atrodo, kruopštumas, kurio reikalauja nelengvas grafiko darbas, jame išugdė ne polinkį į smulkmeniškumą o nuoširdžiausią jautrumą santykiuose su žmonėmis. “Kaip išrėžto medžio drožlės nebepridėsi, taip ir žmogaus nesupratęs, tamsią dėmę paliksi”, - kartodavo dailininkas. Susikaupimas prie linoleumo ar medžio plokštės su rėztuvu rankoje išmoko tikslumo, jautrumo, ieškoti ne vien juodai baltų kontrastų, bet siekti taip įdomių tiek grafikos tiek gyvenimo pustonių, niuansų. Žurnalistika ir pedagogika – taip pat buvo E. Žiauberio darbų palydovai.

Labai įvairiaplaniis buvo E. Žiauberio kūrybos kelias. Suroošė ne vieną draugiškų šaržų parodą, išleido respublikos meno darbuotojų ir rašytojų linksmų portretų knygelę. Dargi suruošė įdomią abstrakcijų parodą rašytojų rūmuose. Lyg poilsiu dailininkas ėmėsi temperos, pastelės,

akvarelės ir gražiausi mūsų krašto kampiliai atgijo sušildyti dailininko nuoširdumo, betarpiškumo. Apie E. Žiauberio sukurtus draugiškus šaržus kritikė D. Liandsbergaitė yra taip išsireiškusi: “Draugiški šaržai atlikti dažniausiai skubia, eskiziška maniera. Kiekvienam herojui dailininkas surado išraiškingą ir taiklią detalę, apibūdinančią personažo profesiją ar polinkį. “(Liandsbergaitė D.Ištikimas lietuvių liaudies grafikai// Pergalė.- 1983.- Nr.9.- p. 182-183).

Dailininkas E. Žiauberis labai mėgo keliauti. Jis skersai ir išilgai išvaikščiojo Lietuvą, aplankė įžymių kultūros veikėjų, rašytojų, muzikų gyventas vietas, susipažino su jais pačiais ar juos pažinojusiais žmonėmis. Tose kelionėse sukauptą medžiagą dailininkas tvarkingai dėjo į aplankus, kuriuos vėliau panaudojo didesniems darbams, kūrybiniam sumanymams. Tai buvo pirmo susitikimo, pirmo įspūdžio padiktuoti štrichai bei eskizai, todėl dažniausiai tikri ir betarpiški.

Kur bebūtų, ką beveiktų E.Žiauberis vis prisimindavo Kelmę. Gimtosios žemės trauka vis parvesdavo dailininką į Kražius, kur Kražantėje tokios didelės kibdavo lydekos. Jam žuvys buvo nepaprasti padarai – apie jas jis galėjo kalbėti valandų valandas, o žvejai – pati patraukliausia profesija. Deja, pačiam atsistoti su meškere rankoje taip retai teko. Darbai, darbai...Pareigų daug. Ilgus metus dirbo atsakingose visuomeninėse organizacijose dailininkų sąjungoje, buvo kraštotyros draugijos centro tarybos narys, dalyvaudavo rajono ataskaitinėse konferencijose, šefuodavo jaunuosius

kraštotyrimus. Visur jis reikalingas, laukiamas, kad protingai patartų, padėtų. Apie tokius sakoma: aktyvus, geras žmogus ir tiek.

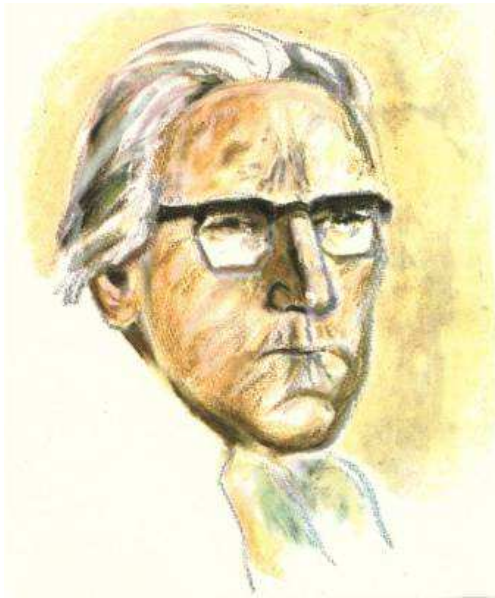
E.Žiauberis nuolat bendraudavo su gimtųjų Kražių žmonėmis. Daug jų yra įamžinęs lino raižiniuose. Dalį publikavo periodinėje spaudoje, dalis liko aplankuose. Nuoširdi bičiulystė dailininką siejo su liaudies meistru Juozu Liaudansku, mokytoju ir kraštotyrimu Jonu Vadeikiu, rajoniniais redakcijos darbuotojais, žemdirbiais. Kiekvieną pavasarį E.Žiauberis nuvažiuodavo prie Šatrijos, Girgždutės, grožėdavosi Kražantės vingiais, Dubysos slėniais. Jis buvo sukūręs Kelmės miesto herbą, kuris Respublikinės komisijos aprobuotas 1970 metais. Herbe vaizduojama: mėlyname lauke sidabrinis vežimo ratas, skydo žalioje papėdėje trys sidabriniai ąžuolo lapai. Ratas simbolizuoja per Kelmę einantį seną kelią, garsius Kelmės turgus, o ąžuolo lapai – gamtą. Nuolat E.Žiauberis bendradarbiavo rajoniniame lakraštyje. Tuometinis „Komunistinis žodis“ buvo jo ir „aprengtas“- nešiojo jo sukurtą pavadinimo šriftą, švenčių bei kitų įžymesnių dienų proga puošdavosi jo plakatais, piešiniais.

Kelmėje E.Žiauberis surengė nemaža parodų. Pirmosios parodos buvo eksponuojamos kino teatre „Rūta“, vėliau, atsidarius naujiems kultūros namams, juose. Kelmiškiams patiems pirmiesiems buvo pateikta kartono raižinių B.Sruogos „Dievų miškui“ paroda. Parodos atidaryme dalyvavo pats autorius, o po keletos dienų išgirdome liūdną žinią, kad netekome artimo savo bičiulio, atsidavusio gimtai žemaičių žemei dailininko

Edmundo Žiauberio. Neatlaikiusio pašėlusio gyvenimo ritmo, didžiulės įtampos, vos perkopusį penkiasdešimt metų, nustojo plakusi pavargusi širdis...Prisimindami šį žmogų, mes visada galėsime didžiutis – va, kokius žmones išaugina garsioji žemaičių žemė, kurioje gera sėkla buvo pasieta dar senaisiais Kražių kolegijos laikais...



E.Žiauberis (centre) po savo darbų parodos atidarymo Kelmės kultūros rūmuose. 1980 m.



Ieva Simonaitytė



Ekslibrio autorius E.Žiauberis



Kelmės herbas.
Respublikinės heraldikos komisijos
aprobuotas 1970 m.
Herbą sukūrė dailininkas E.Žiauberis

PANAUDOTA LITERATŪRA

1. Ganiušienė I. Kalba spalvos ir linija // Žvaigždutė.- 1982.- Nr. 1.- p.4, iliustr.
2. Liansbergaitė D. Ištikimas lietuvių liaudies grafikai // Pergalė.- 1983.- Nr. 9.- p. 182-183.
3. Linkevičius J. "Genio" meninis redaktorius// Genys.- 1982.- Nr.3.- p.2-3, iliustr.
4. Paulauskas H. Menininkas ir draugas// Komunistinis žodis . (Kelmė).- 1982.- kovo 11 nuotr.
5. Sidabravičius J. Nuoširdžiai ir įtaigiai// Kultūros barai.- 1979.- Nr.1 - p.80.
6. Skučaitė I. "Trys mano džiaužmai"// Pergalė.- 1982.- Nr. 3.- p. 188-189.
7. Su nuoširdžiu bėičiuliu atsisveikinant // Komunistinis žodis.- 1985.- gruodžio 28.
8. Antanas Vienuolis šiandien: str. Rinkinys.- V.Vaga.1984.- p. 198-196.
9. Žiauberis E.Pasiekti paprastumo - nelengva// Naujos knygos.- 1982.- Nr. 6.- p. 37-39) iliustr.

Išleido Kelmės Žemaitės viešoji biblioteka
Sudarė **Idalija Stankienė**
Maketavo ir kompiuteriu rinko **Birutė Špukienė**